

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

Πριν σβήσει το φως

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΒΑΝΟΖΗΣ
Τζάμπα η παράταση
 εκδ. Πατάκη, σελ. 160

Η θλίψη που ενεδρεύει κάτω από τη φαινομενικά αδιατάρακτη επιφάνεια των πραγμάτων επανέρχεται στα είκοσι πεζά του βιβλίου. Η δυστυχία παραμονεύει σε ανύποπτες γωνιές, κυρίως όμως σε πιο αναπεπταμένα πεδία, όπως αυτό της ενήλικης ζωής. Οι ήρωες των διηγημάτων μεγαλώνουν, οι γονείς τους γερνούν, η παιδική τους ηλικία ρημάζεται, τα παιδιά τους κινδυνεύουν να μείνουν απροστάτευτα, οι θαλερές τους ημέρες φυλλορροούν. Τα βήματά τους τρεκλίζουν από την απειλή του τάφου. Όταν ο ήλιος πέφτει, όταν οι γρίλιες στα παράθυρα σκοτεινιάζουν, μες στη νύχτα τους χάσκουν γκρεμοί και βάραθρα. Προτού σβήσει για πάντα το φως, βιάζονται να πουν στα παιδιά τους ένα παραμύθι.

Ο Καβανόζης προσπλώνεται στο εποσιώδες για να υπαινιχθεί το σημαντικό. Χαρακτηριστικό το διήγημα «Τραμπολίνο», ένα συτταρακτικό πεζό, όπου το κυνήγι αγριογούρουνου μεγεθύνεται σε παραβολή για τα ανίκητα δεινά που βυσοδομούν στη ζωή. Σκαφαλωμένοι σε ένα δέντρο, δέκα κυ-

νηγοί παρακολουθούν έντρομοι το ματωμένο θηρίο που βρυχάται από κάτω τους. Σύντομα όλα τα αγρίμια του δάσους μαζεύονται γύρω τους, αλυκτώντας. Ο ήλιος χάνεται, το τραμπάλισμα στο κλαδί επιδεινώνεται, οι κυνηγοί στυλώνουν με προσμονή τα μάτια τους στο φεγγάρι, που όμως και αυτό σβήνει από ένα μαύρο σύννεφο: «σμάρι σύννεφα σκοτεινά ένα ένα μέσα στη νύχτα μάς έρχονταν». Η φύση διασπείρεται με προμηνύματα θανάτου και στο σπαρακτικό διήγημα «Λευκό», όπου η εκδρομή δύο φίλων σε ένα χειμέριο τοπίο άκρας σιχίας προοικονομεί τον χαμό του ενός.

Το ερημικό, χιονισμένο χώμα προοιωνίζεται το σκάμμα του τάφου. Εξίσου δεξιοτεχνικό στον υπαινιγμό είναι το διήγημα το «Δέντρο», όπου ένα ηλικιωμένο αντρόγυνο συντρίβεται από την κοπή του θηριώδους δέντρου που σκίαζε την πρόσοψη του σπιτιού του. Ένα προοιωνισμένο κούτσουρο απόμεινε,

που υποδάλωνε την ανέκκλητη ερήμωση του σπιτικού.

Πρόδηλη είναι η εστίαση του Καβανόζη στη γλωσσική τεχνική, στην οποία έγκειται το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της πεζογραφίας του. Η γραφή του διακρίνεται για την ευτολμία της και την ικανότητά

της να δοκιμάζεται σε ετερόκλητα χροχρώματα. Η γλωσσική ευρηματικότητα έρχεται σαν αντιστάθμισμα της θεματικής κοινοτοπίας. Πολύ συχνά πράγματι, η μορφή κατισχύει του περιεχομένου. Άλλες φορές, ωστόσο, η γλώσσα αδυνατεί να υπερκεράσει την αποπνικτική μιζέρια και την ένδεια των αφηγού-

μενων, όπως, λόγω χάριν, όταν καταγράφει την ατελέσφορη σύγκληση μιας έκτακτης συνέλευσης ενοίκων, τη μεθυσμένη ανία ένα πρωτοχρονιάτικο βράδυ, την υπεργεννητικότητα των περιστεριών σε σχέση με τη στείριότητα ενός έγγαμου βίου, το μακρόβιο ειδύλλιο του Μήτσου και της Τό-

τας που μοιάζει να μέμφεται τους έρωτες των επιγόνων, τους μάταιους καβγάδες μεσήλικων μαθητών ενός εσπερινού γυμνασίου.

Παρ' όλα αυτά, ο Καβανόζης δείχνει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη δύναμη της γραφής να επιβάλλεται στο θέμα. Στο «Ρετιρέ» δεν συμβαίνει απολύτως τίποτα. Δύο γεροντοπαλικάρα αγνατεύουν στο μπαλκόνι τον ουρανό που νυχτώνει. Κάποια στιγμή ο αφηγητής μάς εκμυστηρεύεται: «Θυμάμαι ένα φιλί που δεν είχα δώσει». Αυτή η μικρότατη, απλοϊκή φράση φωτίζει την αποσιωπημένη απόγνωση για το φως που χάνεται τη νύχτα μέσα από τις γρίλιες. Απαράμιλλο, βέβαια, για την ακαριαία του οδύνη είναι το εναρκτήριο πεζό, όπου σε τριάντα εννιά μόλις λέξεις ο γιος θρηνεί την επικείμενη απώλεια του πατέρα, χωρίς να λέει τίποτα για θάνατο.

Εν ολίγοις, ο Καβανόζης κατορθώνει και πάλι να αποδείξει ότι η γραφή θριαμβεύει όταν αποτολμά να σιωπήσει. Ως συγγραφέας ο οποίος παιδεύει εξακολουθητικά τα εκφραστικά του μέσα, ο Καβανόζης γνωρίζει ότι από τα διάκενα της γλώσσας εκλύεται σε όλη της τη σφοδρότητα η πολυτιμότητα του ανειπίπτου.

